

IJsland is ingewikkelde puzzel voor Bos

In totaal moet IJsland 4 miljard euro terugbetalen aan Nederland (1,3 miljard) en Groot-Brittannië (2,7 miljard). Dat is ruim 13 duizend euro per inwoner.

Van onze verslaggever

PIETER KLOK
AMSTERDAM

AMSTERDAM PvdA-Kamerlid Paul Tang vat het dilemma goed samen. Natuurlijk zou hij het liefst hebben dat IJsland 'bij het kruisje tekent' en de lening van 1,3 miljard morgen nog terugbetaalt, maar tegelijkertijd begrijpt hij heel goed dat de IJslanders daar geen zin in hebben. 'Ik voel mee met de IJslandse bevolking. Die heeft hetzelfde gevoel als wij: bankiers hebben gegokt en verloren en wij moeten de gevolgen dragen. Bij hen is dat gevoel nog tien keer zo sterk.'

IJsland moet in totaal 4 miljard euro terugbetalen aan Nederland (1,3 miljard) en Groot-Brittannië (2,7 miljard). Dat is ruim 13.000 euro per inwoner. Omgerekend naar de Nederlandse verhoudingen (vijftig keer zoveel inwoners) zou dat neerkomen op een bedrag van 200 miljard euro. Dat is bijna gelijk aan de Nederlandse staatschuld, voordat de kredietcrisis losbarstte.

Kun je een land opzadelen met een verdubbeling van de staatsschuld alleen maar omdat een paar bankiers hebben besloten spaargeld in te zamelen in een ander land? Ja, vindt Tang, maar tegelijkertijd moeten de voorwaarden redelijk zijn. 'Dat betekent in de eerste plaats dat de schuld niet te zwaar op de economie mag drukken, want dan help je die om zeep en ben je nog verder van huis. En ten tweede dat de schuld geen volksopstand moet veroorzaken.'

Aan beide voorwaarden lijkt niet te zijn voldaan. 4 miljard komt neer op ongeveer eenderde van het IJslandse bruto binnenlands product (bbp). Alleen de rente (5,55 procent) maakt dus al bijna 2 procent van het bbp uit. Als de IJslandse economie ooit weer gaat groeien dan kan deze groei direct worden overgemaakt naar Londen en Den Haag. Dat is geen aantrekkelijk vooruitzicht, zeker niet als je bedenkt dat er ook nog moet worden afgelost.

Deze berekening veronderstelt wel dat de IJslandse bevolking de gehele schuld moet dragen en dat hoeft waarschijnlijk niet. IJsland gaat eerst proberen zoveel mogelijk geld terug te halen bij Landsbanki, de moeder van Icesave. Daar moet nog 75 procent van de 4 miljard spaargeld te vinden zijn, zo is de verwachting. Al het geld van Nederlandse en Britse spaarders is immers uitgeleend aan bedrijven en consumenten, die dat in principe gewoon gaan terugbetalen.

De uiteindelijke schuld gaat dus nog fors omlaag, maar de rente van 5,55 procent tikt wel gewoon door. Welke last uiteindelijk door de IJslandse belastingbetaler moet worden gedragen is moeilijk in te schatten.

Aan de tweede voorwaarde van Tang is ook niet voldaan. De huidige lening lijkt wel een volksofstand te veroorzaken. Het afgelopen weekeinde gingen drieduizend IJslanders de straat op (omgerekend naar de Nederlandse verhoudingen waren dat er 150 duizend). Ze vinden dat Nederland en Groot-Brittannië hen met een wurgcontract opzadelt.

De IJslandse regering zit klem. De eerdere toezeggingen annuleren is geen optie. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF), dat 2,1 miljard euro aan leningen heeft toegezegd, eist dat IJsland eerst tot een akkoord komt met Nederland en Groot-Brittannië.

Het parlement denkt nu een uitweg gevonden te hebben door de lening goed te keuren, maar daaraan wel extra voorwaarden te verbinden. Volgens de Onafhankelijkheidspartij, de grootste oppositiepartij, zegt het daarmee in feite 'nee' tegen de eerdere afspraken. 'Deze strikte voorwaarden betekenen in wezen dat de eerdere overeenkomst is verworpen', zei voorzitter Bjarni Benediktsson deze week.

Het parlement eist dat de betalingen aan Nederland nooit meer mogen zijn dan 2 procent van de groei van het bruto nationaal product. In een goed jaar kom je dan uit op maximaal zo'n 10 miljoen euro. Dat is bij lange na niet genoeg om de rentelasten te betalen, laat staan af te lossen.

Het parlement wil zich ook het recht voorbehouden om de overeenkomst helemaal te annuleren. Het is er nog steeds niet van overtuigd dat het rechtvaardig is om de IJslandse bevolking de rekening te laten betalen voor de ravage die door de kredietcrisis is aangericht.

Het Europese depositogarantiestelsel, waarin afspraken zijn gemaakt hoe spaarders moeten worden gecompenseerd, is achteraf misschien wel helemaal niet van toepassing, denkt het parlement. Dit stelsel is ontworpen voor de situatie waarbij een enkele bank omvalt. Niet voor een crisis die vele banken meesleurt. De IJslandse banken gingen niet onderuit omdat ze financieel zwak waren, maar omdat de overheid te klein was om hen te steunen.

Het parlement wil eigenlijk dat een onafhankelijke rechter beoordeelt of IJsland wel aansprakelijk is. Als dat niet het geval blijkt, wil het alsnog onder de lening uit. Voor minister van Financiën Bos, die eind deze week waarschijnlijk met een reactie komt, zal het een ingewikkelde puzzel worden. Hij moet het idee wegnemen dat hij de IJslanders uitknijpt, maar hij mag niet de indruk wekken dat de rekening vervolgens helemaal naar de Nederlandse belastingbetaler wordt overgeheveld. Jolande Sap, Kamerlid voor GroenLinks, snapt niet waarom Bos de overeenkomst überhaupt heeft gesloten. 'Dat is heel naïef. Hij had moeten weten dat dit bedrag te hoog is voor de IJslandse economie. Hij gedraagt zich een beetje als een louché hypotheekbank die zijn klanten opzadelt met leningen die ze nooit kunnen terugbetalen.'